

Μέλος της International Union of Psychological Science

Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία
Hellenic Psychological Society

Χαιρετισμός προέδρου ΕΛΨΕ

Αγαπητές και Αγαπητοί συνάδελφοι,

Το παρόν τεύχος του Ενημερωτικού Δελτίου της ΕΛΨΕ είναι το τελευταίο της διετίας 2015-2017. Όπως θα διαπιστώσετε, διατηρεί την νέα αισθητική που υιοθετήσαμε, ήδη από την προηγούμενη διετία, αισθητική που έτυχε ιδιαίτερα θετικής αποδοχής από τους συναδέλφους. Παράλληλα, παραμένει ανανεωμένο και θεματικά, με την νέα στήλη στην οποία συμβάλλει κάθε φορά ένας από εσάς, με αναγνωρισμένο έργο στο πεδίο των ερευνών του. Μετά την Καθηγήτρια Μπετίνα Ντάβου, την σκυτάλη παίρνει η Καθηγήτρια Ευαγγελία Γαλανάκη με ένα ιδιαίτερα μεστό κείμενο για την αναδυόμενη ενηλικίωση. Ακόμη, θα διαβάσετε τα νέα των Κλάδων και θα ενημερωθείτε για τις επικείμενες δραστηριότητες της Εταιρείας, με προεξάρχουσα τη διοργάνωση του 16ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψυχολογικής Έρευνας, σε λίγες μέρες, στην Θεσσαλονίκη. Βρισκόμαστε πολύ κοντά στην έναρξη της μείζονος εκδηλώσεως της Εταιρείας μας και, με δεδομένη τη λήξη της θητείας του παρόντος Διοικητικού Συμβουλίου, δράττομαι της ευκαιρίας, εκ μέρους όλων των μελών του, να σας ευχαριστήσω, προσωπικά καθεμιά και καθέναν, για την υποστήριξή σας μέχρι σήμερα και τη συμμετοχή σας στις δραστηριότητες της Εταιρείας. Ζούμε σε δύσκολη εποχή. Και είναι ακριβώς λόγω αυτής της δυσκολίας, λόγω όλων όσων διαπιστώνουμε καθημερινά και αφορούν την Ψυχολογία, την ακαδημαϊκή και την εφαρμοσμένη, που πρέπει να παραμείνουμε ενωμένοι, δημιουργικοί, να κρατήσουμε όσα έχουν κερδηθεί (και είναι πολλά - το βλέπουμε σε όλες τις εκδηλώσεις μας μέχρι τώρα, θα το δούμε και στην Θεσσαλονίκη), αλλά και να προχωρήσουμε παραπέρα, παρά τις αντιξοότητες. Ο δρόμος είναι ένας και η κατεύθυνση είναι μία: μπροστά!

Σας εύχομαι να είστε όλοι καλά και να έχετε μόνο επιτυχίες! Ραντεβού στη Θεσσαλονίκη!

Ο Πρόεδρος
Σπύρος Τάνταρος

Σε αυτό το τεύχος

Χαιρετισμός προέδρου ΕΛΨΕ	1
Σημείωμα Υπευθύνων Σύνταξης	2
NEA ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ	
• Αναπτυξιακή Ψυχολογία	3
• Συμβουλευτική Ψυχολογία	4
• Διαπολιτισμική Ψυχολογία	5
• Σχολική Ψυχολογία	6
• Νευροψυχολογία	7
• Κλινική Ψυχολογία και Ψυχολογία της Υγείας	8
• Ψυχολογία των Μέσων & Τεχνολογία	9
• Οργανωτική Ψυχολογία	10
• Πολιτική Ψυχολογία	10
• Η αναδυόμενη ενηλικίωση και η μετάβαση στην ενηλικίωση στην Ελλάδα	11
Ευαγγελία Γαλανάκη, ΕΚΠΑ	

Η Έκδοση

Υπεύθυνοι Σύνταξης:
Κλεοπάτρα Διακογιώργη
kdiakogiorgi@upatras.gr
Νίκος Μακρής
nmakris@eled.duth.gr

Επισκεφθείτε την Ιστοσελίδα της ΕΛΨΕ
στη διεύθυνση: <http://www.elpse.gr/>

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Μετά από απόφαση του Δ.Σ της ΕΛΨΕ, στο Ενημερωτικό Δελτίο της Εταιρείας θα δημοσιεύονται μόνο πληροφορίες οι οποίες αφορούν στις επιστημονικές δραστηριότητες των Κλάδων της Εταιρείας (οργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, συμποσίων, δημοσιεύσεις, εκδόσεις των κλάδων). Οι σχετικές πληροφορίες θα αποστέλλονται, μετά από σχετική πρόσκληση, από τους συντονιστές των Κλάδων στους υπεύθυνους σύνταξης του Δελτίου. Η ευθύνη για την ακρίβεια των πληροφοριών που δημοσιεύονται εναπόκειται στους αποστέλλοντες. Οι συντάκτες διατηρούν το δικαίωμα φραστικής σύντμησης, σύντομης και αλλαγής του ύφους στις ανακοινώσεις προκειμένου αυτές να εναρμονίζονται με το σύνολο.

Σημείωμα Υπευθύνων Σύνταξης

Διαβάζετε ένα τεύχος του Ενημερωτικού δελτίου που εκδίδεται λίγο πριν από το μεγάλο συνέδριο της Εταιρείας μας στη Θεσσαλονίκη. Όπως είναι γνωστό, κατά τη Γενική Συνέλευση της Εταιρείας στο πλαίσιο του συνεδρίου, θα αναδειχθεί το νέο Διοικητικό Συμβούλιο και κατ' επέκταση οι νέοι υπεύθυνοι σύνταξης του Ενημερωτικού Δελτίου. Ως απερχόμενοι υπεύθυνοι σύνταξης του Δελτίου αυτού αισθανόμαστε την ανάγκη να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας προς τους/τις συντονιστές/ίστριες των Κλάδων της Εταιρείας για τη συνεργασία που είχαμε αυτά τα δύο χρόνια στο πλαίσιο της σύνταξης του Δελτίου. Η εκτίμησή μας είναι ότι καταφέραμε να δώσουμε μία νέα πνοή στη μορφή αλλά και το περιεχόμενο του Δελτίου, κυρίως εντάσσοντας σε αυτό νέες στήλες όπως αυτή που δίνει τη δυνατότητα σε μέλη της Εταιρείας να ανοιχτούν προς την Κοινωνία συζητώντας δεδομένα της έρευνας στο πεδίο της ψυχολογίας με έναν λόγο προσιτό που όμως δεν χάνει τίποτα από την επιστημονικότητά του. Κάτι τέτοιο συνάδει απόλυτα με έναν βασικό σκοπό της Εταιρείας μας που είναι η διάδοση της επιστημονικής γνώσης και εμπειρίας στο ευρύ κοινό αλλά και με τους στόχους που η Πρόεδρος και η Επιστημονική Επιτροπή του 16ου Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΛΨΕ έθεσε γι' αυτό το συνέδριο, στόχους συνδεδεμένους με την προσφορά στους ανθρώπους, στους θεσμούς στον κόσμο.

Στο παρόν τεύχος του Ενημερωτικού δελτίου της Εταιρείας θα βρείτε πληροφορίες για τις πρόσφατες δραστηριότητες των Κλάδων της Εταιρείας, τις δημοσιεύσεις οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί υπό την αιγίδα των Κλάδων, αλλά και τις διακρίσεις των μελών των τους.

Επίσης, στο τεύχος αυτό φιλοξενείται στη νέα στήλη του Δελτίου κείμενο της συναδέλφου Ευαγγελίας Γαλανάκη με τίτλο «Η αναδυόμενη ενηλικίωση και η μετάβαση στην ενηλικίωση στην Ελλάδα». Στο κείμενο αυτό περιγράφεται το νόημα της αναδυόμενης ενηλικίωσης και παρουσιάζονται τα δεδομένα από ένα ερευνητικό πρόγραμμα που υλοποίησε το Εργαστήριο Ψυχολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών για την αναδυό-

16^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ

**ΑΤΟΜΑ, ΘΕΣΜΟΙ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ:
Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 10-14 ΜΑΪΟΥ 2017
ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΠΘ (ΚΕ.ΔΕ.Α.)

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ
ΕΛΨΕ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

WWW.ELPSE2017.GR
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΜΒΟΛΗ CONFERENCE & CULTURAL MANAGEMENT

μενη ενηλικίωση και τη μετάβαση στην ενηλικίωση. Ευχαριστούμε θερμά την Ευαγγελία Γαλανάκη για την ανταπόκρισή της στην πρόσκλησή μας και την παραχώρηση του κειμένου.

Ελπίζουμε ότι το Ενημερωτικό Δελτίο θα συνεχίσει να αποτελεί ένα βασικό μέσο επικοινωνίας τόσο των μελών της Εταιρείας μεταξύ τους όσο και των μελών της με όσους ενδιαφέρονται για την έρευνα στην Ψυχολογία στη χώρα μας αλλά και στο εξωτερικό και ενθαρρύνουμε τους νέους υπεύθυνους σύνταξης του να επιχειρήσουν και να επιτύχουν βελτιώσεις και καινοτομίες που σίγουρα αυτό επιδέχεται.

Καλή αντάμωση στη Θεσσαλονίκη.

Οι υπεύθυνοι σύνταξης του Δελτίου
Κλεοπάτρα Διακογιώρη και Νίκος Μακρής

Συντονίστριες: Ασημίνα Ράλλη και Κλεοπάτρα Διακογιώργη

Συνέδρια

5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναπτυξιακής Ψυχολογίας

Ο Κλάδος Αναπτυξιακής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛΨΕ) και τα Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας διοργάνωσαν το 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναπτυξιακής Ψυχολογίας (<http://developmental2016.uth.gr>) με θέμα «Συνθέτοντας το παζλ της ανθρώπινης ανάπτυξης: Γέφυρες με την κοινωνία και την εκπαίδευση». Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στις 20-23 Οκτωβρίου 2016 στο Βόλο, στις εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Το επιστημονικό πρόγραμμα του Συνεδρίου επιχειρήσε να αναδείξει σύγχρονα δεδομένα για την πολυδιάστατη φύση της ανθρώπινης ανάπτυξης, αλλά και το σύνθετο πλέγμα των παραγόντων που συνδέονται με αυτήν και την επηρεάζουν. Περιλάμβανε θέματα που αφορούν στη γνωστική, κοινωνική, συναισθηματική, γλωσσική και κινητική ανάπτυξη του ανθρώπου από τη σύλληψη έως το τέλος της ζωής κι επιχειρήσε να γεφυρώσει τη θεωρία με την πράξη περιλαμβάνοντας εργασίες που αναφέρονται σε πρακτικές εφαρμογές και παρεμβάσεις στην κοινότητα και στην εκπαίδευση.

Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής ήταν η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Φωτεινή Μπονώτη και Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής η Ομότιμη Καθηγήτρια Μαρία Ζαφειροπούλου.

Συνολικά, στο επιστημονικό πρόγραμμα του Συνεδρίου παρουσιάστηκαν 17 προσκεκλημένα Συμπόσια, 4 Συμπόσια, 80 προφορικές ανακοινώσεις κατανεμημένες σε 16 θεματικές συνεδρίες και 51 αναρτημένες ανακοινώσεις, ενώ εκπροσωπήθηκαν επαρκώς όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας που θεραπεύουν το γνωστικό αντικείμενο της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας.

Προσκεκλημένοι ομιλητές του Συνεδρίου ήταν οι καθηγήτριες Παναγιώτα Βορριά (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), Ευαγγελία

Γαλανάκη (Πανεπιστήμιο Αθηνών), Delphine Picard (Aix-Marseille Université) και οι καθηγητές Ανδρέας Δημητρίου (Πανεπιστήμιο Λευκωσίας), Patrick Leman (King's College London), Ηλίας Μπεζεβέγκης (Πανεπιστήμιο Αθηνών) και Κωνσταντίνος Πετρογιάννης (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο).

6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναπτυξιακής Ψυχολογίας με Διεθνή Συμμετοχή

Το 6ο συνέδριο του κλάδου Αναπτυξιακής Ψυχολογίας θα πραγματοποιηθεί στις 10-13 Μαΐου 2018 στη Θεσσαλονίκη, σε συνδιοργάνωση με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ο κλάδος, στην τελευταία του συνάντηση, ενέκρινε την πρόταση της Προέδρου της Οργανωτικής Επιτροπής Μαρίας Πλατσίδου να πραγματοποιηθεί ένα άνοιγμα στη διεθνή κοινότητα. Έτσι, μετά από πέντε επιτυχημένα Πανελλήνια Συνέδρια Αναπτυξιακής Ψυχολογίας, στο επόμενο συνέδριο έχουμε και διεθνή συμμετοχή. Η πρόσκληση θα γίνει στα ελληνικά και τα αγγλικά, με σκοπό την προσέλκυση και ξένων επιστημόνων που επιθυμούν να παρουσιάσουν τη δουλειά τους στο συνέδριο. Οι γλώσσες του συνεδρίου θα είναι ελληνικά ή αγγλικά και οι αγγλόγλωσσες ανακοινώσεις (προφορικές και αναρτημένες) θα παρουσιαστούν συγκεντρωμένες σε 1 ή 2 μέρες, ανάλογα με τον αριθμό τους.

Συμμετοχή του Κλάδου σε Συνέδρια

Ο Κλάδος θα συμμετάσχει στο 16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας της ΕΛΨΕ (Θεσσαλονίκη, 10-14 Μαΐου 2017) με προσκεκλημένο συμπόσιο με τίτλο «Το γνωστικό «πλεονέκτημα» των δίγλωσσων υπό συζήτηση: Μια αναπτυξιακή – νευροεπιστημονική προσέγγιση». Διοργανώτρια του Συμποσίου είναι η Ελισάβετ Χρυσόχου.

**5^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

20-23/10/2016, Βόλος

**Συνθέτοντας το παζλ
της ανθρώπινης ανάπτυξης**

Γέφυρες με την εκπαίδευση και την κοινωνία

Συντονίστριες: Χριστίνα Αθανασιάδου και Καλλιόπη Κουνενού

Συνέδρια

6ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Κλάδου Συμβουλευτικής Ψυχολογίας

Το 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Κλάδου Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, με θέμα «Ζητήματα Πολυπολιτισμικότητας και Κοινωνικής Δικαιοσύνης στη Συμβουλευτική Ψυχολογία», πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών στις 4-6 Νοεμβρίου 2016. Τη διοργάνωση του Συνεδρίου ανέλαβαν, σε συνεργασία, το Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία και το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης υπό την αιγίδα της Σχολής Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου ήταν η ομότιμη καθηγήτρια Μαρία Μαλικιώση-Λοΐζου και Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής η καθηγήτρια Αριάδνη Στογιαννίδου.

Προσκεκλημένοι ομιλητές του συνεδρίου ήταν οι καθηγητές: Αντωνία Παπαστυλιανού από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πύργος Κλεφτάρας από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Rebecca Toporek από το San Francisco State University και Rachel Tribe από το University of East London, όλοι εξέχοντες επιστήμονες στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς σχετικά με το θέμα του συνεδρίου.

Στο συνέδριο συμμετείχαν περίπου 850 άτομα. Παρουσιάστηκαν πάνω από 270 εργασίες, πολλές από τις οποίες εντάσσονταν σε ένα από τα 33 συμπόσια, και υλοποιήθηκαν 14 εργαστήρια. Επιπλέον, οργανώθηκαν 3 θεματικά στρογγυλά τραπέζια με ζητήματα φλέγοντα για την ελληνική κοινωνία: (α) «Από το περιθώριο στην κοινωνία: Η συμβουλευτική των κοινωνικά αποκλεισμένων εξαρτημένων ατόμων», συντονιστής: Χαράλαμπος Πουλόπουλος, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, (β) «Η ποινική αντιμετώπιση των ανηλίκων πα-

ραβατών και θυμάτων: Ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης», συντονίστρια: Όλγα Θεμελή, Πανεπιστήμιο Κρήτης, και (γ) «Ψυχοκοινωνική στήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων: Η συμβολή των μη-κερδοσκοπικών οργανώσεων», συντονίστρια: Μαρία Μαλικιώση-Λοΐζου, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Τέλος, τρία από τα προσκεκλημένα συμπόσια που παρουσιάστηκαν στο 6ο Συνέδριο του Κλάδου ήταν τα εξής: (α) «Ποιοτικές προσεγγίσεις σε ζητήματα πολυπολιτισμικότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης στη Συμβουλευτική Ψυχολογία» Οργανωτής/Πρόεδρος: Φιλία Ίσαρη & Συζητήτρια: Αντωνία Παπαστυλιανού, (β) «Διαπροσωπική αποδοχή-απόρριψη: Το 'δικαίωμα' της αποδοχής από τους σημαντικούς άλλους» Οργανωτής/Πρόεδρος: Θεόδωρος Πιοβαζολιάς & Συζητήτρια: Καλλιόπη Κουνενού, και (γ) «Αξιολόγηση και συμβουλευτική παρέμβαση σε άτομο και ομάδα με σκοπό την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού», Οργανωτής/Πρόεδρος: Καλλιόπη Κουνενού & Συζητητής: Θεόδωρος Πιοβαζολιάς.

Ο Κλάδος θα εκπροσωπηθεί στο **16ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΕΛΨΕ**, που θα διεξαχθεί στη Θεσσαλονίκη τον Μάιο του 2017, με ένα προσκεκλημένο συμπόσιο. Ο τίτλος του συμποσίου είναι «Γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη, πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα και ευαισθησία στην απόρριψη: Μπορούν να εξηγήσουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων στυλ διαπροσωπικών σχέσεων;». Το συμπόσιο ανέλαβε να διοργανώσει ο Θεόδωρος Γιοβαζολιάς.

Στο ίδιο Συνέδριο, τον Κλάδο θα εκπροσωπήσει και η Αντωνία Παπαστυλιανού με τη διοργάνωση συμποσίου που θα αφορά στη συνέχεια των προγραμμάτων προαγωγής κοινωνικής δικαιοσύνης των οποίων η δράση παρουσιάστηκε στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συμβουλευτικής Ψυχολογίας.

Διακρίσεις Μελών

- Στο μέλος του Κλάδου Θεόδωρο Γιοβαζολιά απονεμήθηκε τιμητική διάκριση για τη συνεισφορά του στον Κλάδο της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας στην Ευρώπη (“Award for the Outstanding Contribution to European

Counselling Psychology”) από την Ευρωπαϊκή Εταιρεία Συμβουλευτικής Ψυχολογίας (European Association of Counselling Psychology). Ο τίτλος απονέμεται σε ένα άτομο κάθε χρόνο.

- Ο Θεόδωρος Γιοβαζολιάς έγινε, επίσης, μέλος της συντακτικής επιτροπής στα επιστημονικά περιοδικά “Psychotherapy & Counselling Psychology Reflections” και “International Journal of Psychology and Behavior Analysis”.

Δραστηριότητες Μελών

Τα μέλη του Κλάδου Χριστίνα Αθανασιάδου και Θεόδωρος Γιοβαζολιάς επιμελήθηκαν ένα ειδικό τεύχος για το περιοδικό “European Journal of Counselling Psychology” με τίτλο “Postgraduate research in Counselling Psychology in Greece”. Το τεύχος δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2016 (Vol. 5, No 1, 2016) και είναι διαθέσιμο στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://ejcop.psychopen.eu/issue/view/10>.

ΚΛΑΔΟΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Συντονίστριες: Ντόνα Παπαστυλιανού και Αικατερίνη Γκαρή

Επιστημονικό Διήμερο

Το Τμήμα Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών διοργανώνει κλειστή ομάδα εργασίας, φιλοξενώντας του επιστημονικούς υπεύθυνους της «European Values Study» (EVS), την Πέμπτη 4 και την Παρασκευή 5 Μαΐου 2017, στο πανεπιστημιακό κτίριο «Κωστής Παλαμάς» (Σίνα και Ακαδημίας, β' όροφος). Στο επιστημονικό αυτό διήμερο, 60 περίπου ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι και πολιτικοί επιστήμονες από 44 χώρες της Ευρώπης θα λάβουν μέρος, προετοιμάζοντας την επικείμενη επαναληπτική φάση (wave) συλλογής ερευνητικών δεδομένων από τις 44 αυτές χώρες, η έναρξη της οποίας τοποθετείται στο φθινόπωρο του 2017. Θα συμμετάσχουν εκ μέρους του Τμήματος Ψυχολογίας και του Κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας της ΕΛΨΕ η αναπληρώτρια καθηγήτρια Κατερίνα Γκαρή, ως επιστημονική υπεύθυνη για την έρευνα EVS στην Ελλάδα και ο αναπληρωτής καθηγητής Βασίλης Παυλόπουλος και από το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών η επίκουρη καθηγήτρια Πέννυ Παναγιωτοπούλου.

Δραστηριότητες Μελών

Η συντονίστρια του Κλάδου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας Αντωνία Παπαστυλιανού έδωσε προσκεκλημένη ομιλία στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Κλάδου Συμβουλευτικής Ψυχολογίας (3-6/11/2016) με θέμα “Η Κοινωνική Δικαιοσύνη ως πολιτισμική διάσταση στην ταυτότητα και το ρόλο του επαγγελματία ψυχικής υγείας”.

Συντονίστριες: Ειρήνη Δερμιτζάκη και Αμάντα Φιλιππάτου

Συνέδρια

- Ο Κλάδος Σχολικής Ψυχολογίας έλαβε μέρος με προσκεκλημένο συμπόσιο στο International Conference on Motivation: The Odyssey to the Ithaca of Learning, 24-27/08/2016, στη Θεσσαλονίκη. Ο τίτλος του συμποσίου ήταν: «The Interplay of Students' Socio-emotional and Motivational Factors with Learning and Adjustment in Different Academic Settings». Την διοργάνωση/προεδρία ανέλαβαν οι συντονίστριες του Κλάδου Ε. Δερμιτζάκη και Δ. Φιλιππάτου από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Στο συμπόσιο συμμετείχαν με αλφαβητική σειρά οι ακόλουθοι: Α. Αρώνη, Ε. Δερμιτζάκη, Π. Δημητροπούλου, Κ. Διακογιώργη, Μ. Κριεκούκη, Ρ. Μίχου, Β. Μπαμπανάσιου, Φ. Μπονώτη, Α. Ράλλη, Π. Ρούσσος, Δ. Φιλιππάτου, Σ. Χατζηχρήστου, Ε. Χρυσόχου. Επίσης, συμμετείχαν οι συνάδελφοι από το ISPA – Instituto Universitário / CIE-ISPA (Research Center in Education – ISPA) της Πορτογαλίας: Francisco Peihoto, Lourdes Mata, Vera Monteiro, Cristina Sanches. Συζητήτρια του συμποσίου ήταν η Καθηγήτρια Χ. Χατζηχρήστου από το Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

- Προετοιμάζεται το **2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας** με τίτλο «Σχολική Ψυχολογία, Εκπαίδευση και Κοινωνία: Συνεργασίες και Προκλήσεις» που θα διεξαχθεί στο Βόλο, στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 19-22 Οκτωβρίου 2017. Το συνέδριο συνδιοργανώνεται από τα Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και τον Κλάδο Σχολικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας. Στο επιστημονικό πρόγραμμα θα περιλαμβάνονται προσκεκλημένες ομιλίες, συμπόσια, προφορικές ανακοινώσεις, αναρτημένες εργασίες καθώς και εργαστήρια εφαρμοσμένου χαρακτήρα. Οι θεματικές του Συνεδρίου περιλαμβάνουν σύγχρονες προσεγγίσεις στη Σχολική Ψυχολογία, θέματα μάθησης, ανάπτυξης και ψυχοκοινωνικής προσαρμογής, θέματα ψυχοδιαγνωστικής αξιολόγησης, πρόληψης αλλά και παρεμβάσεων στο σχολικό πλαίσιο, οργάνωση και διαχείριση σχολικής τάξης, ο πολυδιάστατος ρόλος του εκπαιδευτικού, δυσκολίες συμπεριφοράς και μάθησης, στήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στήριξη των μαθητών σε δυσκολίες ζωής, παροχή συμβουλευτικών και ψυχολογικών υπηρεσιών στη σχολική κοινότητα, διαφορετικότητα και σχολείο, διαφοροποιημένη διδασκαλία, θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, συνεργασία οικογένειας – σχολείου, διασύνδεση φορέων της κοινότητας, σχολείου και πανεπιστημιακών δομών, κ.ά. Πρόεδροι της Οργανωτικής Επιτροπής είναι οι συντονίστριες του Κλάδου Σχολικής Ψυχολογίας Ε. Δερμιτζάκη και Δ. Φιλιππάτου. Η ιστοσελίδα του συνεδρίου είναι www.schoolpsych2017.gr.

Συντονιστές: Φίλιππος Βλάχος και Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού

Ημερίδα

Ο Κλάδος Νευροψυχολογίας της Ε.Λ.Ψ.Ε., σε συνεργασία με το ΠΜΣ Επιστήμες της Αγωγής: Ειδική Αγωγή και το Εργαστήριο Μαθησιακών Δυσκολιών, Προβλημάτων Λόγου και Επικοινωνίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας διοργάνωσε ημερίδα με τίτλο “Νευροεπιστήμες, εκπαίδευση και ειδική αγωγή” η οποία πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 8 Μαρτίου 2017, στο αμφιθέατρο Κορδάτος του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στο Βόλο. Αντικείμενο της ημερίδας ήταν η παρουσίαση πρόσφατων ευρημάτων από το χώρο των νευροεπιστημών τα οποία βρίσκουν εφαρμογές σε διάφορα πεδία της εκπαίδευσης και της ειδικής αγωγής. Οι εισηγήσεις του πρώτου μέρους της ημερίδας είχαν στόχο να αναδείξουν πώς η νευροεπιστημονική έρευνα μπορεί να ρίξει φως στην κατανόηση των ιδιαίτερα περίπλοκων διαδικασιών που υποστηρίζουν την ανάπτυξη της μάθησης και να δώσουν απάντηση σε ερωτήματα σχετικά με τις επιπτώσεις της έρευνας του εγκεφάλου στην καθημερινή ζωή και στην εκπαίδευση. Στόχος των ομιλιών στο δεύτερο μέρος της ημερίδας ήταν να παρουσιάσουν πώς οι γνώσεις που προκύπτουν από τη νευροεπιστήμη έχουν συμβάλει στην πληρέστερη κατανόηση των αιτίων των αναπτυξιακών διαταραχών, στην καλύτερη περιγραφή των χαρακτηριστικών των ατόμων με αναπτυξιακές διαταραχές και έχουν ανοίξει δρόμους για την πρόωπη ανίχνευση, την έγκυρη διάγνωση και την έγκαιρη εκπαιδευτική παρέμβαση στα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Υπεύθυνος της διοργάνωσης ήταν ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Δ/ντής του παραπάνω Εργαστηρίου και συντονιστής του Κλάδου Φίλιππος Βλάχος.

Συμμετοχή σε Συνέδρια

Ο Κλάδος Νευροψυχολογίας διοργανώνει συμπόσιο με τίτλο «Νευροψυχολογία: Από το εργαστήριο στην καθημερινότητα». Το συμπόσιο θα παρουσιαστεί στο πλαίσιο του 16ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψυχολογικής Έρευνας το οποίο θα λάβει χώρα στη Θεσσαλονίκη, στις 10-14 Μαΐου 2017. Στόχος του συμποσίου είναι να αναδειχτούν οι εφαρμογές των ερευνητικών ευρημάτων του χώρου της νευροψυχολογίας τόσο σε κλινικούς πληθυσμούς, όσο και στο γενικό πληθυσμό, σε παιδιά και ενήλικες. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν νευροψυχολογικά ευρήματα που σχετίζονται με την οδηγική συμπεριφορά. Ακόμα, θα συζητηθούν ευρήματα πάνω στους νευροψυχολογικούς ενδοφαινότυπους στο φάσμα της σχιζοφρένειας και στις μελλοντικές εφαρμογές τους στην εξατομίκευση προγραμμάτων πρόωξης παρέμβασης. Επίσης, θα συζητηθεί η ορθότητα συγκεκριμένων αντιλήψεων, όπως η αντίληψη ότι η προτίμηση του χεριού επηρεάζει τη γραφή ή το σχέδιο των παιδιών ή ακόμη και τη νοημοσύνη τους, τόσο μέσα από πρωτογενείς μελέτες, όσο και μέσα από μετα-αναλύσεις σχετικών ερευνών. Η διοργάνωση του συμποσίου γίνεται από τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Φίλιππο Βλάχο, και τη Λέκτορα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού, συντονιστών του Κλάδου Νευροψυχολογίας.

Συντονίστριες: Αναστασία Τσαμπαρλή και Ευγενία Γεωργάκα

Συνέδρια

5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κλινικής Ψυχολογίας & Ψυχολογίας της Υγείας

Ο Κλάδος Κλινικής Ψυχολογίας & Ψυχολογίας της Υγείας, σε συνεργασία με τον Τομέα Κοινωνιολογίας της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Υγείας (ΕΣΔΥ), διοργάνωσε το 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κλινικής Ψυχολογίας & Ψυχολογίας της Υγείας, 4-6 Μαρτίου 2016, στην ΕΣΔΥ, Αθήνα. Το θέμα του συνεδρίου ήταν «Επαναπροσδιορισμός στο άτομο, στην οικογένεια και στην ομάδα: Ο ρόλος της κλινικής ψυχολογίας και της ψυχολογίας της υγείας». Στο πλαίσιο του συνεδρίου, ο Κλάδος οργάνωσε στρογγυλή τράπεζα με θέμα «Η κλινική ψυχολογία και η ψυχολογία της υγείας στα Τμήματα Ψυχολογίας των ελληνικών Πανεπιστημίων: Παρούσα κατάσταση και μελλοντικές προοπτικές», στο οποίο συμμετείχαν εκπρόσωποι όλων των Τμημάτων Ψυχολογίας της χώρας.

Συμμετοχή του Κλάδου σε Συνέδρια

- Ο Κλάδος έλαβε μέρος στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συμβουλευτικής Ψυχολογίας της ΕΛΨΕ (Αθήνα, 4-6 Νοεμβρίου 2016) με προσκεκλημένο συμπόσιο με τίτλο «Μετανάστευση και ψυχική υγεία», που οργάνωσε η Αναστασία Τσαμπαρλή.

- Ο Κλάδος θα συμμετάσχει στο 16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας της ΕΛΨΕ (Θεσσαλονίκη, 10-14 Μαΐου 2017) με προσκεκλημένο συμπόσιο με τίτλο «Νεανική παραβατικότητα: Κλινικές και ψυχοκοινωνικές προσεγγίσεις», που διοργανώνει η Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου. Υπό την αιγίδα του Κλάδου οργανώνονται ακόμη δύο συμπόσια, από την Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι με θέμα «Θέματα οικογένειας» και από τον Ευάγγελο Καραδήμα με θέμα «Οι δυαδικές επιδράσεις στην ψυχική και τη σωματική υγεία και λειτουργικότη-

τα: Από τη μεθοδολογία της έρευνας στην καλύτερη κατανόηση των φαινομένων». Έχουν υποβληθεί επίσης, υπό την αιγίδα του Κλάδου, τα παρακάτω εργαστήρια: α) από τον Ηλία Κουρκούτα με θέμα «Ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις σε παιδιά/εφήβους και οικογένειες με ιδιαίτερες δυσκολίες/διαταραχές: Ένα ολιστικό μοντέλο με βάση τη συστημική ψυχοδυναμική προσέγγιση και τη θεωρία της ψυχικής ανθεκτικότητας», β) από την Αντωνία Πασχάλη και τον Γεώργιο Τσίτσα με θέμα «Βασική εκπαίδευση στις τεχνικές της Συνέντευξης Κινητοποίησης (Μ.Ι.)», γ) από την Έλενα Χάιντς με θέμα «Εικόνα σώματος και διατροφικές διαταραχές: Παρουσίαση ενός μοντέλου παρέμβασης, όπου συνδυάζεται η Γνωστική Συμπεριφορική με τη Θεραπεία Σχημάτων και Ασκήσεις Εικόνας Σώματος», και δ) από την Ντιάνα Χαρίλα με θέμα «Η σημασία της εποπτικής σχέσης στην κλινική εποπτεία».

Ημερίδα

Ο Κλάδος Κλινικής Ψυχολογίας και Ψυχολογίας της Υγείας, σε συνεργασία με τον Κλάδο Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, προγραμματίζει ημερίδα με θέμα «Η θεραπευτική σχέση στη συμβουλευτική και την ψυχοθεραπεία» το φθινόπωρο του 2017.

Ομάδες εργασίας

Στο πλαίσιο του Κλάδου συστάθηκε τον Ιούνιο 2016 μία ομάδα εργασίας με θέμα την καθιέρωση δόκιμης ορολογίας στην κλινική ψυχολογία και την ψυχολογία της υγείας. Επίσης τον Ιανουάριο 2017 συστάθηκε ομάδα εργασίας με θέμα την επεξεργασία στρατηγικής για τον προσδιορισμό της ταυτότητας και του ρόλου του ψυχολόγου-ψυχοθεραπευτή στην Ελλάδα.

Δραστηριότητες / Διακρίσεις Μελών

1. Η Κατερίνα Μανιαδάκη διετέλεσε Πρόεδρος (Conference Chair) του *5th International Conference on Educational and Information Technology*, Παρίσι, 17-18 Μαρτίου 2016.

2. Οι Ευρυνόμη Αυδή και Ευγενία Γεωργάκα οργάνωσαν το *6ο Διεθνές Συνέδριο Qualitative Research on Mental Health*, Χανιά, 25-27 Μαΐου 2016.

3. Η Παγώνα Ρούσση ανέλαβε από το 2016 ως αναπληρώτρια διευθύντρια σύνταξης στο ξενόγλωσσο περιοδικό *Translational Behavioral Medicine*.

4. Η Ευγενία Γεωργάκα ανέλαβε από το 2012 ως αναπληρώτρια διευθύντρια σύνταξης στο ξενόγλωσσο περιοδικό *International Journal of Dialogical Science*.

5. Η Αντωνία Πασχάλη εκλέχθηκε Εθνική Αντιπρόσωπος (National Delegate) για την Ελλάδα στην *European Health Psychology Society (EHPS)*

6. Ο Ευάγγελος Καραδήμας είναι μέλος της *Executive Committee* της *European Health Psychology Society (EHPS)* – National Delegates Officer (2016-).

7. Ο Ηλίας Κουρκούτας εκλέχθηκε *Regional Representative* για την Ευρώπη της *ISIPAR (International Society For Interpersonal Acceptance-Rejection, 2016)*

8. Ο Γιώργος Κουλιεράκης εκλέχθηκε Πρόεδρος του ΔΣ της Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής παρέμβασης σε Καταστάσεις Μαζικών Καταστροφών (2013-2019).

9. Η Αναστασία Τσαμπαρλή από τον Σεπτέμβριο του 2016 είναι μέλος του διδακτικού σώματος του Τμήματος Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας Ζεύγους του *International Psychotherapy Institute, Washington*.

10. Η Κατερίνα Μανιαδάκη βραβεύτηκε από τον Διεθνή Πολιτιστικό Οργανισμό *Universum Academy Switzerland*, ως *Donna Universum 2016* για τη συνολική προσφορά της στις επιστημονική έρευνα, τον πολιτισμό και τον άνθρωπο.

ΚΛΑΔΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Συντονίστριες: Ευαγγελία Κούρτη και Αγγελική Γαζή

Δραστηριότητες

Ο Κλάδος Ψυχολογία των Μέσων και Τεχνολογία συμμετέχει και στηρίζει την διοργάνωση του *1st International Symposium on Intergroup Communication*, την οποία συντονίζει το μέλος του Αντώνης Γαρδικιώτης με τον Howard Giles (Θεσσαλονίκη, 21-23 Ιουνίου 2017). Ιστότοπος του Συμποσίου www.icsymposium2017.gr

Διακρίσεις Μελών

Η συντονίστρια του Κλάδου Αγγελική Γαζή είναι *Ιδρυτικό Μέλος* και *Μέλος* του Συμβουλίου της *Ερευνητικής Μονάδας της Κοινωνικής Πληροφορικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου* (ημερομηνία ίδρυσης, Ιούνιος 2016). Επίσης, ήταν μέλος της *Επιστημονικής Επιτροπής* του 6ου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου της *ECREA* που έγινε στην Πράγα (9-12 Νοεμβρίου 2016) και είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής του *Radio, Sound & Society Journal*.

Το μέλος του Κλάδου, Παύλος Πανταζής συμμετείχε στο Προεδρείο της *Επιστημονικής Επιτροπής* του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «*Οπτικοακουστικός Γραμματισμός στην Εκπαίδευση*» (Θεσσαλονίκη, 24-26 Ιουνίου 2016).

Συντονιστές: Ιωάννης Νικολάου και Δέσποινα Ξανθοπούλου

Ημερίδα

Την Παρασκευή 11 Νοεμβρίου 2016 πραγματοποιήθηκε με επιτυχία η 4η Ημερίδα Οργανωτικής Ψυχολογίας του Κλάδου Οργανωτικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρίας (ΕΛΨΕ) σε συνδιοργάνωση με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας στη Θεσσαλονίκη. Κεντρικός ομιλητής της Ημερίδας ήταν ο **Κωνσταντίνος Καφέτσιος** (Παν. Κρήτης). Ο τίτλος της κεντρικής ομιλίας ήταν: «Διαπροσωπικά σχήματα στη διάδραση ηγετών-οπαδών: Αντιληπτικές και θυμικές συνιστώσες πολιτισμικού προσανατολισμού και προσανατολισμού ενήλικου δεσμού». Το πρόγραμμα συμπλήρωσαν οι ακόλουθες δύο συνεδρίες: 1) Researchers' Forum με τη συμμετοχή των **Κατερίνα Γεωργαντά & Anthony Montgomery** (ΠΑΜΑΚ), **Γιάννη Μάρκοβιτς** (Υπ. Οικονομικών), **Ιωάννη Νικολάου** (ΟΠΑ) και **Δέσποινας Ξανθοπούλου** (ΑΠΘ) και 2) Practitioners' Forum με τη συμμετοχή των **Σοφία Ευαγγελίδου** (MISIRIAN&ΣΔΑΔΕ), **Genette Manderscheid** (Cedefop) και **Αλεξάνδρας Μπόζα** (LidlHellas). Περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν στην ιστοσελίδα της Ημερίδας: <https://greekworkpsychology2016.wordpress.com/>

Δραστηριότητες / Διακρίσεις Μελών

- Το μέλος και συν-συντονίστρια του Κλάδου Οργανωτικής Ψυχολογίας **Δέσποινα Ξανθοπούλου** (Επίκουρη Καθηγήτρια, Α.Π.Θ.) από το Δεκέμβριο 2016 ανέλαβε καθήκοντα Associate Editor στο European Journal of Work & Organizational Psychology.
- Το μέλος και συν-συντονιστής του Κλάδου Οργανωτικής Ψυχολογίας **Ιωάννης Νικολάου** (Αναπλ. Καθ., ΟΠΑ) προσκλήθηκε να εκπροσωπήσει την Ελλάδα στο European Network of Organizational Psychologists (ENOP).
- Το μέλος και συν-συντονιστής του Κλάδου Οργανωτικής Ψυχολογίας **Ιωάννης Νικολάου** (Αναπλ. Καθ., ΟΠΑ) ανέλαβε μέλος του Small Group Committee του Alliance of Organizational Psychology, εκπροσωπώντας το European Association of Work & Organizational Psychology (EAWOP).

Συντονίστριες: Δέσποινα Σακκά και Ξένια Χρυσόχου

Συνέδρια

Τα μέλη του Κλάδου Πολιτικής Ψυχολογίας **Νίκος Μποζατζής**, **Δέσποινα Σακκά**, **Ευαγγελία Φίγγου** και **Ξένια Χρυσόχου** συμμετείχαν με ανακοίνωση στη Μικρή Έκταση Συνδιάσκεψη Πολιτικής Ψυχολογίας στην Νοτιο-Ανατολική Μεσόγειο (Mini Conference on Political Psychology in South Eastern Europe) που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο της Novi Sad από 7 έως 9 Οκτωβρίου 2016 στη Novi Sad της Σερβίας σε συνεργασία με την Διεθνή Εταιρεία Πολιτικής Ψυχολογίας (International Society of Political Psychology).

Παράλληλα, στο πλαίσιο της ίδιας Συνδιάσκεψης η **Ξένια Χρυσόχου** ως Συντονίστρια του Κλάδου συμμετείχε στη Στρογγυλή Τράπεζα με θέμα «Η Πολιτική Ψυχολογία στην Νοτιο-Ανατολική Μεσόγειο - παρελθόν, παρόν και μέλλον».

Η αναδυόμενη ενηλικίωση και η μετάβαση στην ενηλικίωση στην Ελλάδα

Ευαγγελία Γαλανάκη
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τις τελευταίες δεκαετίες, η μετάβαση από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή έχει επιμηκυνθεί χρονικά σε σύγκριση με το παρελθόν, κυρίως εξαιτίας των οικονομικών, κοινωνικών και δημογραφικών μεταβολών που συμβαίνουν παγκοσμίως. Οι απαιτήσεις για υψηλού επιπέδου εκπαίδευση στις μετα-βιομηχανικές κοινωνίες της γνώσης, της πληροφορίας και των υπηρεσιών, οι οποίες συνδέονται με την αναβολή της εισόδου στην αγορά εργασίας, του γάμου και της τεκνοποίησης, οδήγησαν στην αναγκαιότητα να αναγνωριστεί το χρονικό διάστημα από το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μέχρι την πλήρη είσοδο στην ενήλικη κατάσταση ως μια ιδιαίτερη περίοδος της ζωής.

Ο Αμερικανός Καθηγητής Ψυχολογίας Jeffrey Jensen Arnett, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, εισηγήθηκε τον όρο «αναδυόμενη ενηλικίωση» (emerging adulthood), για να περιγράψει ένα νέο αναπτυξιακό στάδιο που καλύπτει τις ηλικίες 18 έως 29 ετών. Μολονότι η διαφωνία για το αν τελικά πρόκειται για ένα νέο στάδιο συνεχίζεται, η θεωρία περί αναδυόμενης ενηλικίωσης

οδήγησε σε πλήθος επιστημονικών ερευνών και είναι πολύ δημοφιλής στο ευρύ κοινό. Κατά τη θεωρία αυτή, πέντε είναι τα αναπτυξιακά γνωρίσματα της αναδυόμενης ενηλικίωσης: (α) Διερεύνηση της ταυτότητας στα πεδία των σχέσεων, της εργασίας και της ιδεολογίας, (β) ενεργός πειραματισμός και αναζήτηση δυνατοτήτων και πιθανών επιλογών, επομένως και αυξημένη αισιοδοξία για το μέλλον, (γ) αστάθεια οφειλόμενη κυρίως στην έλλειψη δομών και στο πλήθος των αλλαγών που συμβαίνουν (π.χ. απουσία υποχρεωτικής φοίτησης, διάλυση σχέσεων), (δ) αυξημένη εστίαση στον εαυτό, με στόχο την αυτεπάρκεια και την αυτογνωσία και (ε) αίσθημα ενδιάμεσου, με την έννοια ότι ο νέος νιώθει «κάπου ανάμεσα» στην εφηβεία και στην ενήλικη ζωή, ένα χαρακτηριστικό που κατεξοχήν βρίσκεται στον ορισμό της αναδυόμενης ενηλικίωσης.

Το Μεσογειακό μοντέλο ή μοντέλο του Ευρωπαϊκού Νότου, το οποίο χαρακτηρίζεται από περιορισμένη κοινωνική πρόνοια από το κράτος, ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς, διαμονή στην οικογενειακή εστία μέχρι το γάμο, αναβολή του γάμου και της τεκνοποίησης για μεγαλύτερη ηλικία και μεγάλα ποσοστά ανεργίας των νέων, συνηγορεί υπέρ της ύπαρξης της αναδυόμενης ενηλικίωσης και στην Ελλάδα. Ωστόσο, μέχρι πρόσφατα, διαθέταμε ελάχιστα ερευνητικά δεδομένα για την νέα αυτή ηλικιακή περίοδο στον ελληνικό χώρο.

Το Εργαστήριο Ψυχολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών υλοποιεί ένα ερευνητικό πρόγραμμα για την αναδυόμενη ενηλικίωση

και τη μετάβαση στην ενηλικίωση, με τη χρήση ερωτηματολογίων, ανοιχτών ερωτήσεων και εις βάθος συνεντεύξεων. Συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά τα έτη 2008 και 2015 (στη δεύτερη χρονική περίοδο αξιολογήθηκαν περισσότεροι παράγοντες), το διάστημα μεταξύ των οποίων διακρίνεται από την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Μερικά από τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν είναι: (α) Νιώθουν οι νέοι «κάπου ανάμεσα», δηλαδή στο δρόμο προς την ενηλικίωση, αλλά όχι ακόμη εκεί; (β) Με βάση ποια κριτήρια θεωρούν ότι γίνεται κάποιος ενήλικος και ποια κριτήρια ενηλικίωσης πληρούν οι ίδιοι; (γ) Πόσο ενήλικοι νιώθουν όταν είναι μαζί με τα σημαντικά άλλα πρόσωπα; (δ) Κατά πόσο βιώνουν τα πέντε αναπτυξιακά γνωρίσματα της αναδυόμενης ενηλικίωσης που εισηγήθηκε ο Arnett; (ε) Πώς διαπλέκεται η η διαμόρφωση της ταυτότητας με τη βίωση της μετάβασης στην ενηλικίωση και των αναπτυξιακών γνωρισμάτων της αναδυόμενης ενηλικίωσης, καθώς και με παράγοντες του κοινωνικού πλαισίου; (στ) Ποιες ηθικές αξίες επικαλούνται οι νέοι κατά τη μετάβαση αυτή, με άλλα λόγια είναι γενιά ναρκισσιστική ή γενιά που διαθέτει έγνοια για τους άλλους; (ζ) Ποιες είναι οι απόψεις τους για το μέλλον και ο βαθμός αισιοδοξίας τους;

Η έρευνα διεξήχθη σε μεγάλα δείγματα φοιτητών ηλικίας 18-25 ετών, από διάφορες Σχολές και Τμήματα (οι φοιτητές συνιστούν περίπου τα δύο-τρίτα του ελληνικού νεανικού πληθυσμού). Τα ευρήματα έδειξαν ότι το 2015 το 62,4% θεωρούσαν τους εαυτούς τους ενήλικους «κατά κάποιον τρόπο ναι, κατά κάποιον τρόπο όχι», σε σύγκριση με το αντίστοιχο αυξημένο ποσοστό 71,4% του 2008. Αυτό το αίσθημα ενδιάμεσου ήταν πιο έντονο στις γυναίκες και στους μικρότερους σε ηλικία νέους και στις δύο χρονικές περιόδους. Διαφοροποιούνταν όταν ο νέος καλούνταν να σκεφτεί τον εαυτό του μαζί με σημαντικούς άλλους (συν-ενηλικίωση): λιγότερο ενήλικος ένιωθε με τη μητέρα και τον πατέρα του και περισσότερο ενήλικος με τους φίλους, τον ερωτικό σύντροφο και τους καθηγητές του. Όταν ζητήθηκε από τους νέους σε συνεντεύξεις να αιτιολογήσουν το αίσθημα ενδιάμεσου, επικαλέστηκαν κυρίως την οικονομική και συναισθηματική εξάρτηση από τους γονείς, τη διαμονή μαζί τους, την έλλειψη εργασίας, τις σπουδές τους, τις εναλλαγές ωριμότητας και ανωριμότητας, την απροθυμία τους να ενηλικιωθούν, την επιθυμία τους να διατηρήσουν την «παιδικότητά» τους, την αναζήτηση της ταυτότητας και το ότι διανύουν ένα μεταβατικό στάδιο.

Ως προς τα κριτήρια ενηλικίωσης, οι κατηγορίες κριτηρίων που επιλέγονταν από τους νέους ήταν, κατά σειρά συχνότητας, η σχεσιακή ωριμότητα, η συμμόρφωση με κανόνες, οι δυνατότητες για οικογένεια, η οικονομική ανεξαρτησία και οι μεταβάσεις (βιολογικές, χρονολογικές και ρόλων). Η σχεσιακή ωριμότητα, ως το πιο συχνό κριτήριο ενηλικίωσης, συνιστά ένα μίγμα ατομικιστικών και συλλογικών κριτηρίων, όπως η ανάληψη της ευθύνης για τις συνέπειες των πράξεων και ο έλεγχος των συναισθημάτων, αντίστοιχα. Η υψηλή συχνότητα της σχεσιακής ωριμότητας, αλλά και της δεύτερης κατηγορίας, της συμμόρφωσης με κανόνες, απηχεί τόσο τις αξίες της ελληνικής κοινωνίας, η οποία είναι γνωστό από έρευνες στο πεδίο της κοινωνικής ψυχολογίας ότι χαρακτηρίζεται από ένα μίγμα ατομικισμού και συλλογικότητας, όσο και τη φύση της μετάβασης στην ενηλικίωση, η οποία έχει θεωρηθεί ότι χαρακτηρίζεται από μια ισορροπία ανάμεσα στην προσωπική ανάπτυξη και στην έγνοια για τον συνάνθρωπο. Όπως συμβαίνει και στις άλλες χώρες, οι νέοι δεν προτιμούν τα κριτήρια ενηλικίωσης (μεταβάσεις) που έχουν ορίσει η βιολογία, η ανθρωπολογία, η κοινωνιολογία ή η νομική, αλλά επιλέγουν κριτήρια που εκφράζουν ψυχικές/εσωτερικές και διαπροσωπικές διεργασίες (π.χ. ανεξαρτησία από τους γονείς στη λήψη των αποφάσεων). Αυτό εξηγεί και το γιατί η ενηλικίωση δεν ολοκληρώνεται με μια απλή μετάβαση (π.χ. συμπλήρωση του 18ου έτους), αλλά είναι μια μακρόχρονη διαδικασία. Επίσης, η οικονομική ανεξαρτησία είναι μια κατηγορία κριτηρίων ενηλικίωσης που αναδύθηκε ειδικά στους Έλληνες νέους και τις δύο χρονικές περιόδους, σε αντίθεση με τις έρευνες στις άλλες χώρες, και φαίνεται να αντανάκλα την ξεχωριστή σημασία αυτού του θέματος στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης. Όπως ήταν αναμενόμενο, περισσότερο κατακτημένα από τους ίδιους θεωρούσαν οι νέοι ότι είναι τα κριτήρια ενηλικίωσης που αναφέρονταν στη συμμόρφωση με κανόνες, τις βιολογικές μεταβάσεις και τη σχεσιακή ωριμότητα, ενώ λιγότερο κατακτημένα όσα αναφέρονταν στην οικονομική ανεξαρτησία, τις μεταβάσεις ρόλων και τις δυνατότητες για οικογένεια.

Ως προς τα αναπτυξιακά γνωρίσματα της αναδυόμενης ενηλικίωσης, κατά σειρά συχνότητας ήταν: Διερεύνηση ταυτότητας, πειραματισμός/δυνατότητες, εστίαση στον εαυτό, αίσθημα ενδιάμεσου και αστάθεια. Η προτίμηση αυτών των γνωρισμάτων από μεγάλα ποσοστά νέων επιβεβαιώνει τις υποθέσεις του Arnett για το ιδιαίτερο περιεχόμενο αυτής της

ηλικιακής περιόδου – και στην Ελλάδα. Τα γνωρίσματα αυτά είναι πιο έντονα στις γυναίκες και στους μικρότερους σε ηλικία νέους.

Οι αναδύομενοι ενήλικοι δεν είναι ένας ομοιογενής πληθυσμός. Επιχειρώντας να εξετάσουμε το πλέγμα των συνδέσεων ανάμεσα στην αντίληψη της ενηλικίωσης (κριτήρια), τη βίωση των αναπτυξιακών γνωρισμάτων της αναδύομενης ενηλικίωσης, τη διαμόρφωση της ταυτότητας και σημαντικούς παράγοντες, όπως το φύλο, η ύπαρξη ερωτικής σχέσης, η διαμονή ή όχι με τους γονείς, η εργασιακή εμπειρία και η οικονομική δυσπραγία, διαπιστώσαμε ότι αναδύθηκαν πέντε προφίλ νέων, τα οποία, με βάση τα χαρακτηριστικά τους, ονομάστηκαν ως εξής: «αγχώδεις εξερευνητές κάπου ανάμεσα», «ανώριμοι εξερευνητές», καθαυτό «αναδύομενοι ενήλικοι», «ενήλικοι» και «παγιδευμένοι στη μετάβαση». Για παράδειγμα, όσοι έχουν μια σταθερή ερωτική σχέση, εργασιακή εμπειρία και εμπειρία από διαμονή χωρίς τους γονείς τους νιώθουν περισσότερο ενήλικοι και έχουν προχωρήσει σε πιο λειτουργικές μορφές ταυτότητας (δέσμευση με μια μορφή ταυτότητας, ταύτιση με τη δέσμευση αυτή, στοχαστική αναζήτηση) σε σύγκριση με τους υπόλοιπους. Αυτό το προφίλ («ενήλικοι») χαρακτηρίζει πιο πολύ τις γυναίκες. Ακόμη, βρέθηκαν ενδείξεις ότι η οικονομική δυσπραγία, η διαμονή με τους γονείς και η απουσία σταθερής ερωτικής σχέσης συνδέονται με δυσκολίες στη βίωση της μετάβασης στην ενηλικίωση και στη βίωση των αναπτυξιακών γνωρισμάτων της αναδύομενης ενηλικίωσης, καθώς και με δυσλειτουργικές μορφές ταυτότητας, που χαρακτηρίζονται από υψηλό άγχος, αμφιβολία και αναποφασιστικότητα. Αυτά τα προφίλ («αγχώδεις εξερευνητές κάπου ανάμεσα» και «παγιδευμένοι στη μετάβαση») είναι πιο συχνά στους άνδρες. Η εστίαση στον εαυτό (π.χ. αυτεπάρκεια, προσωπική ελευθερία) ήταν πιο συχνή στα πιο ώριμα προφίλ νέων, ενώ η διερεύνηση της ταυτότητας σε πλάτος (και όχι σε βάθος) και η συνεχής επανεξέταση της δέσμευσης με μια μορφή ταυτότητας διέκρινε περισσότερο τα πιο ανώριμα ή αγχώδη προφίλ νέων. Το

εύρημα ότι υπάρχουν διαφορετικές πορείες προς την ενηλικίωση ακόμη και μέσα στο φοιτητικό πληθυσμό της Ελλάδας και ότι αυτές συνδέονται με οικονομικο-κοινωνικούς παράγοντες είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον και μας προσκαλεί σε περαιτέρω έρευνα του φαινομένου. Αξίζει η έρευνα αυτή να επεκταθεί στους εργαζόμενους νέους (εκτός εκπαίδευσης), στους άνεργους νέους, στους νέους που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (τους γνωστούς ως NEET) κ.λπ.

Με βάση ανοιχτές ερωτήσεις που αφορούσαν το μελλοντικό απολογισμό ζωής και την επιθυμία για μετάδοση αξιών στις επόμενες γενιές, εξετάστηκαν τρεις ηθικές αξίες: η αυτονομία (έμφαση στις προσωπικές ανάγκες και προτιμήσεις), η συλλογικότητα (έμφαση στα καθήκοντα σε σχέση με κοινωνικούς ρόλους και ομάδες) και το θρησκευτικό αίσθημα (έμφαση στις πνευματικές ανάγκες και επιθυμίες). Και στις δύο χρονικές περιόδους, το θρησκευτικό αίσθημα αναφερόταν ελάχιστα από τους νέους και παρατηρήθηκε μια ισορροπία ανάμεσα στην αυτονομία και στη συλλογικότητα. Ωστόσο, η ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων έδειξε ότι το 2015 οι νέοι ανέφεραν πιο συχνά τις έννοιες «αλληλεγγύη», «εθελοντισμός», «ενσυναίσθηση» και «έγνοια για τον συνάνθρωπο», εύρημα που υποστηρίζει μια πιθανή αξιακή αλλαγή της νεολαίας στις συνθήκες της κρίσης και μια στροφή προς το συλλογικό πνεύμα.

Τέλος, ως προς τις απόψεις για το μέλλον και την αισιοδοξία, οι νέοι έκαναν τις περισσότερες αισιόδοξες προβλέψεις για την ποιότητα της ζωής γενικά και τις προσωπικές σχέσεις τους στο μέλλον, ενώ δεν ήταν τόσο αισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση και την επαγγελματική αποκατάστασή τους. Αυτό ίσχυε και για τις δύο χρονικές περιόδους. Το 2015 υπήρχε σημαντική μείωση της αισιοδοξίας – η αισιοδοξία φαίνεται να είναι μικρότερη από αυτή άλλων χωρών (στις οποίες οι νέοι απάντησαν στις ίδιες ερωτήσεις). Παρόλα αυτά, τα ποσοστά των αισιόδοξων απαντήσεων παραμένουν αρκετά υψηλά, δείχνοντας πιθανώς μια ψυχικά ανθεκτική αισιοδοξία, τυπικό γνώρισμα των

νέων. Οι άνδρες ήταν πιο αισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση, ενώ οι γυναίκες πιο αισιόδοξες για την ποιότητα ζωής γενικά. Η αισιόδοξία μειωνόταν στις μεγαλύτερες ηλικίες. Επίσης, πιο αισιόδοξοι ήταν όσοι προέρχονταν από οικογένειες χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου (μητέρας και πατέρα), καθώς πίστευαν ότι η κατάστασή τους στο μέλλον θα είναι καλύτερη από αυτή των γονέων τους.

Τα ευρήματα αυτού του ερευνητικού προγράμματος, μερικά από τα οποία παρουσιάστηκαν εδώ, παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες σε εκπαιδευτικούς, θεραπευτές και κέντρα λήψης αποφάσεων στην Ελλάδα και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Για παράδειγμα, το ανελαστικό σύστημα της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (π.χ. περιορισμένες δυνατότητες μετακίνησης μεταξύ Τμημάτων ή Σχολών) δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στις αναπτυξιακές ανάγκες των νέων, που, όπως είδαμε, νιώθουν «κάπου ανάμεσα», βιώνουν έντονα τη διερεύνηση ταυτότητας, έχουν ανάγκη τον πειραματισμό και τις ευκαιρίες για επιλογές, αλλά και εκδηλώνουν αυξημένη εστίαση στον εαυτό τους. Παράλληλα όμως, η τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να παρέχει μια σταθερή δομή κατά την περίοδο της αναδυόμενης ενηλικίωσης, που χαρακτηρίζεται από έλλειψη δομών, αλλαγές και αστάθεια. Ακόμη, αξιοσημείωτα είναι τα ευρήματα που υποστηρίζουν την αμφιθυμία των νέων ενώπιον της ενηλικίωσης: μεγάλο ποσοστό νιώθει «κάπου ανάμεσα», ταυτόχρονα βιώνουν αισιόδοξια και αστάθεια, αναφέρουν ως κριτήριο ενηλικίωσης την οικονομική ανεξαρτησία που δεν επιτυγχάνεται εύκολα στις σημερινές συνθήκες, αποδίδουν μικρή σημασία σε μεταβάσεις όπως η ανεξάρτητη από τους

γονείς διαβίωση και προσπαθούν να ισορροπήσουν ανάμεσα στα ατομικιστικά και τα συλλογικά κριτήρια ενηλικίωσης, καθώς και στις ατομικιστικές και τις συλλογικές αξίες γενικότερα. Η χαρακτηριστική αυτή αμφιθυμία είναι ενδιαφέρον εύρημα για τους συμβούλους και θεραπευτές των νέων, που έχουν ως έργο τους να προάγουν τη θετική ανάπτυξη και την ψυχική ανθεκτικότητα, αλλά και να παρέχουν υπηρεσίες ψυχικής υγείας όταν αυτές χρειάζονται. Τέλος, ενώ οι οικογενειακοί δεσμοί παραμένουν γενικά ισχυροί και υποστηρικτικοί, όπως φαίνεται στα κριτήρια ενηλικίωσης που επιλέγουν οι νέοι, μπορεί να αποτελέσουν πηγή στρες και αντιξοότητας μέσα σε συνθήκες οικονομικής δυσπραγίας, διότι αυτή δεν διευκολύνει την ανεξαρτητοποίηση των νέων από την οικογένεια, την αυτόνομη διαβίωση και την ανάληψη ενήλικων ρόλων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Galanaki, E.P., & Leontopoulou, S. (in press). Criteria for the transition to adulthood, developmental features of emerging adulthood, and views of the future among Greek studying youth. *Europe's Journal of Psychology*.

Galanaki, E.P., & Sideridis, G. (in preparation). *Dimensions of emerging adulthood, criteria for the transition to adulthood, and identity development in the context of financial adversity in Greece: A person-centered approach*.

16^ο

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΤΟΜΑ, ΘΕΣΜΟΙ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ: Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 10-14 ΜΑΪΟΥ 2017
ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΠΘ (ΚΕ.ΔΕ.Α.)

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

WWW.ELPSE2017.GR

ΟΡΓΑΝΩΣΗ : SYMvoli CONFERENCE & CULTURAL MANAGEMENT